

Collegeuitvoeringsprogramma 2023-2026

Gemeente
Westerkwartier

INLEIDING

In dit uitvoeringsprogramma geeft het college de uitwerking van het coalitieakkoord 2022-2026 'Het gaat verder in Westerkwartier: veerkrachtiger, innovatiever en socialer'. De uitwerking is afgestemd met de ambtelijke organisatie en kan worden gezien als werkafspraken tussen college en organisatie.

In het uitvoeringsprogramma hebben we de vijf ambities uit het coalitieakkoord uitgewerkt in doelen. Daarbij geven we per doel aan wat we willen bereiken en wat we daarvoor gaan doen. We hebben hierbij ook de aandachtspunten uit de motie Vreemd aan de Orde Uitvoeringsprogramma van 14 september 2022 voor zover mogelijk meegenomen. Zo hebben we onder meer de uitwerking van de doelen op het gebied van leefbaarheid, veiligheid en energietransitie verder aangescherpt. Ook hebben we de toezegging van het college van 9 november 2022 om voor een zo laag mogelijke verhoging van de OZB te gaan (naast de trendmatige) meegenomen. De inzet van het college is om de ambities te kunnen realiseren zonder de extra OZB opbrengsten, waardoor we de OZB-verhoging van 5% kunnen terugdraaien.

Bij de uitvoering van de doelen hanteren we zoveel mogelijk een integrale aanpak, met samenhang tussen de verschillende opgaven. De resultaten en activiteiten zijn passend op en aanvullend aan bestaande taken die de organisatie uitvoert. Een aantal resultaten en activiteiten zijn al heel concreet en kunnen direct worden uitgevoerd. Andere resultaten vragen eerst nog (integrale) planvorming. Met name de grotere opgaven zijn op eerst hoofdlijnen opgenomen, waarbij de eerstvolgende stap in de uitvoering is om te komen tot een concrete uitwerking van opdrachten in programma's of projecten.

In de planning ligt het zwaartepunt vooral op de eerste jaren, waarin we voortvarend een start willen maken met de uitvoering. Plannen voor kortere termijn zijn ook concreter te maken dan op de langere termijn. We houden er rekening mee dat de uitvoering wordt beïnvloed door maatschappelijke ontwikkelingen, zoals schaarste in de bouw, de stikstofcrisis, de energiecrisis, inflatie en krapte op de arbeidsmarkt. Hierdoor kan het zijn dat we tussentijds prioriteiten moeten stellen of verleggen. We gaan dan ook voor een dynamisch uitvoeringsprogramma, waarbij we kunnen inspelen op ontwikkelingen en hernieuwde inzichten. We nemen de tijd om de voortgang met elkaar te bespreken, zodat we indien nodig geformuleerde resultaten en activiteiten kunnen aanpassen of bijstellen. De voortgang zal jaarlijks via de P&C-cyclus worden gedeeld in de programmabegroting, bestuursrapportages en jaarrekening.

In het hoofdstuk financiën geven we per doel aan welk aanvullend budget er nodig is voor de benoemde activiteiten. Ook is er een totaaloverzicht opgenomen van de beschikbare vrije ruimte en hoe we die de komende jaren gaan inzetten. De aanvullende budgetten zijn inclusief capaciteit voor beleid en uitvoering. Daarop geven we nader toelichting in het hoofdstuk organisatieontwikkeling.

Met de geformuleerde ambities willen we lange lijnen uitzetten en kijken we verder dan deze bestuursperiode. Het financieel beeld geeft echter alleen in de jaren 2023 tot en met 2025 vrije ruimte. Veel van de doelen zijn slechts in beperkte mate binnen deze termijn te realiseren en/ of vragen om een structurele uitwerking. Daarom hebben we deze dan ook structureel opgenomen in dit uitvoeringsprogramma, waarmee we inzichtelijk maken wat de ambities vragen. Dit leidt in 2026 en verder wel tot grote tekorten, veroorzaakt door de onduidelijkheid over de structurele bekostiging vanuit het Rijk. We zijn ons bewust van deze onzekerheden, daarom zullen we onze langlopende verplichtingen zoveel mogelijk beperken en continu aandacht houden voor flexibiliteit in de begroting en in de uitvoering. Via de perspectiefnota's steken we jaarlijks de peilstok erin en stellen we op basis van voortschrijdend inzicht het financieel meerjarenbeeld bij.

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING.....	2
INHOUDSOPGAVE	3
AMBITIE 1 WERKEN VANUIT VERTROUWEN EN VERBINDING	4
Doel 1.1 Optimale dienstverlening aan de hand van het dienstverlenings- en werkconcept Dichtbij en Duurzaam	4
Doel 1.2 We realiseren een duurzamer en toekomstbestendiger gemeentelijke huisvesting.....	4
Doel 1.3 Actieve samenwerking met inwoners en benutten van hun denkkraft	5
Doel 1.4 Versterking strategische positionering en gemeentelijke lobby	5
AMBITIE 2 DUURZAMER WONEN EN BETERE BEREIKBAARHEID	7
Doel 2.1 Passend woningaanbod voor iedereen: betaalbaar en duurzaam	7
Doel 2.2 Uitvoering geven aan de energietransitie	8
Doel 2.3 Stimuleren van het toekomstbestendig maken van bestaande woningen	9
Doel 2.4 Komen tot een circulair en betaalbaar afvalbeleid	10
Doel 2.5 Verbeteren infrastructuur	11
Doel 2.6 Opkomen voor belangen van inwoners rondom gaswinning en aardbevingen	12
AMBITIE 3 INNOVATIEVER WERKEN EN ONDERNEMEN	13
Doel 3.1 Ondernemersvriendelijk klimaat in onze gemeente	13
Doel 3.2 Transitie landelijk gebied en verduurzamen en verkorten van de voedselketen	14
Doel 3.3 Vergroten van de toeristische aantrekkingskracht van het Westerkwartier	15
Doel 3.4 Vaststelling winkelpenstelling op zon- en feestdagen	15
AMBITIE 4 EEN LEEFBAARDER EN GEZONDER WESTERKWARTIER	16
Doel 4.1 Versterken van de leefbaarheid in de dorpen	16
Doel 4.2 Goede onderwijshuisvesting.....	16
Doel 4.3 Sportdeelname toegankelijk en beschikbaar	17
Doel 4.4 Meer gezonde jaren voor onze inwoners	18
Doel 4.5 Toegankelijke kunst- en cultuursector	18
Doel 4.6 Veiligheid en preventie op niveau houden	19
AMBITIE 5 MEEDOEN EN SAMEN ZORGEN VOOR MINDER ARMOEDE	21
Doel 5.1 Verbeterde sturingsmogelijkheden in het sociaal domein	21
Doel 5.2 Voorkomen en terugdringen van armoede en verbeteren van kansengelijkheid	21
Doel 5.3 Verminderen laaggeletterdheid	22
Doel 5.4 Voldoen aan de opgaven die door het Rijk worden gesteld op het gebied van vluchtelingenopvang en de huisvesting van statushouders	22
FINANCIEN	24
ORGANISATIE.....	26

AMBITIE 1 WERKEN VANUIT VERTROUWEN EN VERBINDING

We staan dichtbij en in verbinding met elkaar, met inwoners, maatschappelijke organisaties en bedrijven. Dat laten we onder andere zien in ons dienstverleningsconcept. Maar ook met de wereld buiten Westerkwartier verbinden we ons. Door middel van strategische positionering versterken en bestendigen wij onze plek in de provincie, de regio en Nederland.

Doel 1.1 Optimale dienstverlening aan de hand van het dienstverlenings- en werkconcept Dichtbij en Duurzaam

We optimaliseren de kwaliteit van onze dienstverlening, zodat we zichtbaar en dicht bij onze inwoners zijn. Digitaal waar kan, fysiek waar nodig.

In 2021 is ons dienstverlenings- en werkconcept Dichtbij en Duurzaam vastgesteld. We werken de onderdelen hiervan in de komende bestuursperiode verder uit. Daarbij monitoren we de kwaliteit van onze dienstverlening voortdurend en zijn we continu bezig om onze dienstverlening, zowel fysiek als online, te verbeteren. Denk hierbij aan 24/7 bereikbaarheid van onlineproducten, een meer interactieve online informatievoorziening en de mogelijkheid om aanvragen en meldingen te volgen via een track-and-trace systeem. Ook zorgen we zowel bestuurlijk als ambtelijk voor één aanspreekpunt bij grote projecten.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen <i>(bedragen x € 1.000)</i>	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR.	MEERJARENRAMING		
			2023	2024	2025	2026
Optimale dienstverlening aan onze inwoners	- We stellen een plan van aanpak op voor het optimaliseren van online dienstverlening	2023-2024	50	50	0	0
	- We richten een track-and-trace systeem in	2024	0	0	0	0
	- We richten maatwerk dienstverlening in met een balans tussen 'live' en digitaal, passend bij de behoefte van de inwoner	2023 ev				
	- We zorgen zowel ambtelijk als bestuurlijk voor één aanspreekpunt bij grote projecten	2023 ev	0	0	0	0
Heldere communicatie met onze inwoners	- We geven een vervolg aan inzet op bestaande communicatie instrumenten	2024 ev	0	0	0	0
	- We borgen Direct Duidelijk na 2023 in de lijn	2023-2026	50	0	0	0

Doel 1.2 We realiseren een duurzamer en toekomstbestendiger gemeentelijke huisvesting

We kunnen de dienstverlening kwalitatief beter en dichterbij organiseren als we de uitvalsbasis voor de ambtelijke organisatie en de bedrijfsvoering op één plek inrichten.

Op 29 september 2021 heeft de raad het besluit genomen tot nieuwbouw op locatie Leeksterveld voor de buitendienst in combinatie met het hoofdgebouw Novatec. Aanvullend is op 13 juli 2022 het raadsvoorstel Huisvesting vastgesteld, waarin onder andere besloten is tot centrale kantoorhuisvesting in Zuidhorn. In de periode tot aan 2026 wordt hier uitvoering aan gegeven middels een programma.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen (bedragen x € 1.000)	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR. 2023	MEERJARENRAMING		
				2024	2025	2026
Duurzaam en toekomstbestendig gemeentehuis	- De locatie gemeentehuis Leek/ Oude Ulo/ gemeentewerf brengen we op de markt voor verkoop en herontwikkeling tot een woonwijk	2023	0	0	0	0
	- We stellen een plan op voor de verkoop en duurzame herbestemming van de locaties gemeentehuis Grootegast en gemeentehuis Marum passend bij de dorpskernen	2023-2024	0	0	0	0
	- Op de locatie Leeksterveld realiseren we ruimte voor ontmoeting met inwoners	2025	0	0	0	0
	- De (ver)bouw van centrale huisvesting kantoor/ gemeentehuis in Zuidhorn is afgerond	2026	0	0	0	0
Duurzame en toekomstbestendige locaties buitendienst en Novatec	- Buitendienst locaties Noordhorn en Grootegast zijn verduurzaamd en verbeterd	2024	0	0	0	0
	- Novatec en Buitendienst zijn duurzaam gehuisvest op het Leeksterveld	2025	0	0	0	0
	- We doen onderzoek naar de toekomst van de kwekerij en kringloopwinkel Novatec en komen met een voorstel	2023	0	0	0	0
	- We verkopen gefaseerd de buitendienstlocaties maailoods Noordhorn (met tankstation), Oldehove, achter terrein Grijpskerk, deel locatie Marum en Aduard en het hoofdgebouw Novatec	2023-2026	0	0	0	0

Doel 1.3 Actieve samenwerking met inwoners en benutten van hun denkkracht

We willen de denkkracht van de samenleving in de komende bestuursperiode nog meer gebruiken en actief met inwoners samenwerken.

In afgelopen jaren zijn veel initiatieven opgestart om participatie van en samenwerking met onze inwoners te realiseren. We zetten de komende periode vooral in op het kapitaliseren en voortzetten van deze initiatieven. Zo maken we o.a. gebruik van een burgerpanel, hebben een Adviesraad Sociaal Domein en werken veel en vaak met rondetafelgesprekken en inloopavonden. De leefbaarheidsadviseurs vormen een schakel tussen organisatie en dorpsverenigingen die de samenwerking verder bevordert. Door middel van een dorpschouw en dorpenronde inventariseren we wat er leeft in de dorpen. Ook ontwikkelen we een visie en beleid op participatie. Bij het opstellen en uitvoeren van dit beleid hanteren we wederkerigheid als uitgangspunt. We willen de dialoog met onze inwoners aangaan. We waarderen en faciliteren initiatieven uit de samenleving en betrekken inwoners bij beleidsvorming.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen (bedragen x € 1.000)	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR. 2023	MEERJARENRAMING		
				2024	2025	2026
Meer overheidsparticipatie	- We stellen een visie en beleid op participatie op	2024	70	0	0	0
	- We bedden het participatiebeleid in	2025 ev	0	0	0	0
Actieve samenwerking met inwoners	- We gaan door met uitvoering van de dorpschouw en dorpenrondes	2023-2024	0	0	0	0
	- We nemen de opgehaalde informatie op in de uitvoering van ons reguliere beleid, dan wel in de ambities en doelen uit dit programma	2023 ev	0	0	0	0

Doel 1.4 Versterking strategische positionering en gemeentelijke lobby

In de komende periode willen we nog sterker en gericht inzetten op onze strategische positionering in de regio en op landelijk niveau.

Er is een strategisch position paper opgesteld getiteld 'Hier is het Westerkwartier'. Dit document biedt een basis voor keuzes met betrekking tot strategische positionering. We gaan deze strategische visie actualiseren en vaststellen, waarbij we een duidelijke relatie leggen met de ambities uit dit collegeuitvoeringsprogramma. Deze strategische visie vatten we samen in een 'achterzaknotitie' met onze lobbyboodschap.

Aan de hand van de strategische visie formuleren we een strategische (lobby)agenda en bepalen we aan welke regionale en landelijke en internationale netwerken we willen deelnemen en met welk doel. Onderdeel van de strategische (lobby)agenda is het genereren van externe financieringsbronnen die ons helpen om lokale ambities te realiseren. Externe financieringsbronnen vragen vaak om cofinanciering. We stellen een bestemmingsreserve in voor cofinanciering van projecten waarvoor Europees, landelijk en regionaal subsidies beschikbaar zijn, om versneld invulling te geven aan onze ambities.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen <i>(bedragen x € 1.000)</i>	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR.	MEERJARENRAMING		
			2023	2024	2025	2026
Sterke strategische positionering en lobby	- We actualiseren de strategische visie	2023	0	0	0	0
	- We stellen een strategische (lobby)agenda vast	2023	0	0	0	0
	- We maken een strategische keuze gemaakt in deelname netwerken	2023	0	0	0	0
	- We versterken onze lobby-inzet op de ambities uit de strategische (lobby)agenda	2023 ev	80	100	100	100
Versneld invulling geven aan onze strategische ambities	- We actualiseren het overzicht van relevante externe financieringsbronnen	2023 ev	0	0	0	0
	- We maken een bestemmingsreserve aan voor cofinanciering van projecten ¹	2023-2026	0	0	0	0

¹ We stellen een bestemmingsreserve in en voeden die bij aanvang met een bedrag van € 3 miljoen uit de algemene reserve

AMBITIE 2 DUURZAMER WONEN EN BETERE BEREIKBAARHEID

Wonen is een fundamenteel recht en ook duurzaamheid moet voor iedereen toegankelijk zijn. Ook voor mensen met een kleinere beurs. Wonen, infrastructuur en duurzaamheid voor iedereen zien we niet langer los van elkaar, ze gaan hand in hand. We hanteren daarom een integrale aanpak die deze drie aan elkaar verbindt en focust op het voorkomen van een stijging van de woonlasten. We doen dit met respect en waardering voor natuur en landschap.

Doel 2.1 Passend woningaanbod voor iedereen: betaalbaar en duurzaam

We voelen de huidige crisis op de woningmarkt. Om deze te beslechten hebben we de ambitie om boven op het vastgestelde woonakkoord van 250 huizen per jaar, nog eens 150 extra huizen per jaar te bouwen. We willen daarbij inzetten op vitalisering van het platteland en verbetering van leefbaarheid en woonkwaliteit. We onderzoeken of en hoe we ruimte kunnen geven aan plattelandswoningen, met duurzaamheid, innovatie en samenwerking als sleutelwoorden.

We zetten deze collegeperiode in op de realisatie van 1.600 woningen. Momenteel voegen we, conform de afspraken met de regio Groningen-Assen, jaarlijks circa 200 tot 250 nieuwe woningen toe. Onze uitbreidingslocaties drogen op, waardoor we meer moeten inzetten op de realisatie van inbreidingslocaties (zowel in particulier eigendom als van de gemeente). Dat betreft een andere manier van ontwikkelen die een brede integrale aanpak en specialistische kennis vereist. We gaan daarom met specialisten aan de slag met een programma voor het versnellen van de woningbouwopgave. Daarbij leggen we een koppeling met onze verkeersvisie. Deze koppeling is essentieel voor het woningbouw- en herstructureringsprogramma. We onderzoeken of voor het realiseren van de woningbouwopgave aanpassing van ons grondbeleid nodig is. Dit alles vraagt een omvangrijke voorinvestering, die we in een later stadium deels weer kunnen terugverdienen via grondexploitatie.

We willen voor iedereen een passend woningaanbod, betaalbaar en duurzaam. In onze woonzorgvisie, woonvisie en omgevingsvisie is deze lijn reeds uitgezet. Ons beleid sluit op dit gebied ook aan bij hetgeen verwoord is in de Nationale Woon- en Bouwagenda. We continueren deze ingezette lijn en vertalen die in ons woningbouwprogramma naar locaties. Daarnaast zetten we, na de totstandkoming, de regiodeal NWBA om in een woondeal en in concrete woningbouwplannen. Bij het uitvoeren van programma 'Een thuis voor iedereen' werken we ook samen met andere Groninger gemeenten en woningbouwcoöperaties in een 'koploperregio'. In het kader van onze woonzorgvisie voegen we huisvesting voor aandachtsgroepen toe. Dit betekent dat we bij onze woonopgave speciaal aandacht hebben voor huisvesting van ouderen, starters, statushouders (zie ook doel 5.4), daklozen, mensen die uitstromen uit instellingen en andere spoedzoekers.

De huisvesting van statushouders werd tot voor kort geregeld via vrijkomende huurwoningen in de sociale sector van de woningcorporatie. Inmiddels is de verplichte taakstelling zodanig verhoogd dat additionele acties tot het realiseren van ruimtelijke locaties en woningen (al of niet semi- en/of permanent) daarbovenop noodzakelijk is. Dit betekent onder andere het ontwikkelen van nieuwe locaties. Dit vraagt een extra inspanning van de diverse specialisten.

Om de realisatie van alternatieve woonvormen zoals bijvoorbeeld Tiny-houses en off-grid woningen te bespoedigen stellen we beleid op voor alternatieve woonvormen en woning splitsing en/of generatiewonen op het gezamenlijke erf en regelingen zoals Ruimte voor Ruimte. Binnen dit beleid bieden we zoveel mogelijk ruimte voor het realiseren van deze alternatieve woonvormen. Vooruitlopend op het vast te stellen beleid starten we met pilots voor alternatieve woonvormen.

In onze woonvisie is aangegeven dat woonschepen worden gezien als reguliere woning, een bouwkvavel op het water. We bestendigen daarom het huidige aantal ligplaatsen. Om daar uitvoering aan te geven leggen we dit vast in een (paraplu)bestemmingsplan.

In het kader van onze woonambitie is ook leefbaarheid en vitalisering van ons platteland een belangrijk aandachtspunt. In onze omgevingsvisie is aangegeven dat we op vrijkomende agrarische locaties ruimhartig omgaan met plannen voor wonen en dat we voldoende aandacht houden voor wonen op het platteland. Dit door bijvoorbeeld mogelijkheden te bieden voor uitbreiding van lintbebouwing langs wegen of water, of door uitbreiding mogelijk te maken middels de ruimte voor ruimte regeling. Wij zullen deze ingezette lijn ook deze collegeperiode continueren.

We gaan de economische zone uitbreiden. Dit biedt bedrijven de mogelijkheid zich te verplaatsen waardoor vrijkomende locaties beschikbaar komen voor woningbouw. Ook gaan we in deze periode aan de slag met de Woningbouwopgave Centrumplan Zuidhorn door het mogelijk maken van diverse woningbouwinitiatieven die nu nog niet passen binnen het huidige conserverende bestemmingsplan.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen (bedragen x € 1.000)	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR. 2023	MEERJARENRAMING		
				2024	2025	2026
De realisatie van 1.600 woningen in de periode 2023-2026	- We zetten een programma 'Versnellen woningbouwopgave' op	2023 ev	750	1.000	1.000	1.000
	- We stellen een herstructureringsplan voor bedrijventerreinen op	2023 ev	200	200	200	200
	- We realiseren de woningbouwopgave uit het Centrumplan Zuidhorn	2024 ev	PM	PM	PM	PM
	- We werken intensief samen binnen de regio en met de provincie om gezamenlijk een impuls te geven aan de woningbouwopgave	2023 ev	50	0	0	0
Een passend woningaanbod voor alle doelgroepen	- We prioriteren de woonplannen voor alle dorpen, en leggen de focus vooral op de knelpunten per dorp	2023	50	0	0	0
	- Het Programma 'een thuis voor iedereen' wordt vertaald naar een woondeal en concrete woningbouwplannen	2023 ev	50	50	50	50
	- We realiseren beleid en regelingen voor alternatieve woonvormen die aansluiten bij de diverse woonbehoeftes en starten vooruitlopend op het beleid met pilots	2023	0	0	0	0
	- We voldoen aan de jaarlijkse verhoogde taakstelling t.a.v. de huisvesting van statushouders (zie 5.4)	2023 ev	125	125	125	125
	- We bestendigen het aantal ligplaatsen voor woonboten door ze vast te leggen in een (paraplu)bestemmingsplan	2023	25	0	0	0

Doel 2.2 Uitvoering geven aan de energietransitie

In de komende periode gaan we verder met het uitvoeren van het duurzaamheidsbeleid dat in de afgelopen periode is vastgesteld.

In de afgelopen periode is met betrekking tot het doel meerjarige beleid vastgesteld, waaronder het Duurzaamheidsbeleid 2020-2025, de Transitievisie Warmte, Visie Hernieuwbare Elektriciteit, RES 1.0, de Visie Klimaatadaptatie en de Omgevingsvisie Westerkwartier. Via de jaarplannen duurzaamheid voeren we van jaar tot jaar het vigerend beleid uit. We gaan verder met de uitvoering van dit beleid aan de hand van jaarplannen. Vanuit het Rijk is jaarlijks een bedrag beschikbaar voor uitvoering klimaat- en energiebeleid. Om hier op de juiste manier vorm en inhoud aan te geven, kiezen we voor een programmatische aanpak.

We streven ernaar om in 2030 0,35 TWh per jaar aan duurzame elektriciteit op te wekken, zoveel mogelijk in lokaal eigendom, met en door onze inwoners en ondernemers. Dit doen we onder meer door jaarlijks 20 tot 30 grote daken te voorzien van zonne-energie door middel van een gebiedsgerichte en doelgroepgerichte aanpak. We nemen hiervoor actief contact op met het MKB en agrariërs voor de realisatie van zon op dak trajecten.

Voor ondernemers en maatschappelijke instellingen met een eigen gebouw is actief inzetten op verduurzaming noodzakelijk om de kosten te beheersen. Vanuit de gemeente gaan we in de voorlichting een meer actieve rol pakken en informatieavonden organiseren. Hier bespreken we de mogelijkheden op het gebied van energiescans, verduurzamingsmaatregelen en actieve benutting van fondsen die hiervoor in het leven geroepen zijn.

Er ligt een opgave op het gebied van advisering over ruimtelijke inpassingen, bijvoorbeeld over de gebiedstransformatie van het Zuidelijk-Westerkwartier en op het gebied van medewerking aan netwerkaanpassingen. Dit vraagt specifieke expertise op het gebied van ruimtelijke ordening en is een belangrijke randvoorwaarde om onze doelen zoals in de RES afgesproken te realiseren. Voor de gebiedstransformatie Zuidelijk Westerkwartier geldt dat naast duurzaamheid ook klimaatadaptatie, voedsel, waterberging, bosaanplant en grootschalig zon op land moeten worden ingepast.

Naast verduurzaming van lokaal eigendom zetten we in op verduurzaming van ons eigen vastgoed. Het belang van verduurzamen is verwoord in het Duurzaamheidsbeleid 2020-2025: "In 2030 is de CO₂-uitstoot van het gemeentelijk en maatschappelijk vastgoed met 50% gereduceerd". Om dit te kunnen verwezenlijken is een adviestraject 'Verduurzamen gemeentelijke vastgoedportefeuille' opgestart, waarbinnen voor 50 vastgoedlocaties energiescans en energieadviezen zijn opgesteld. Voor 17 van de 50 vastgoedlocaties zijn de energiescans en adviezen verder uitgewerkt in een verduurzamingsplan (eerste tranche). De investeringen zijn vertaald en opgenomen in onze begroting en we zijn gestart met de uitvoering. De volgende tranche wordt uitgewerkt in 2023 en voorgelegd voor besluitvorming in 2024.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen <i>(bedragen x € 1.000)</i>	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR.	MEERJARENRAMING		
			2023	2024	2025	2026
Behalen doelstellingen RES	- We zorgen stapsgewijs een toename van de duurzame energieopwekking, van 0,12 TWh in 2022 naar 0,35 TWh in 2030	2023-2030	0	0	0	0
	- We zetten expertise in voor begeleiding van RO-trajecten gericht op duurzame energieopwekking	2023 ev	90	125	125	125
	- We ronden het onderzoek naar de subsidieregeling zonne-energie bedrijven af	2023	0	0	0	0
	- We voorzien 20-30 grote daken van zonne-energie	2023 ev	0	0	0	0
Verduurzaming gemeentelijk vastgoed	- We verminderen het gemeentelijk eigen gasverbruik met 15% en het elektriciteitsverbruik met 10% in 2023 t.o.v. 2021, op basis van regionale afspraken	2023	0	0	0	0
	- Conform de plannen in het Programma Huisvesting reduceren we onze eigen huisvesting (van 15 naar 8 gebouwen) en maken deze duurzaam en gasloos	2023-2026	0	0	0	0
	- We voeren de 1e tranche van verduurzamen en gasloos maken van nog eens 17 vastgoedlocaties uit	2023-2024	0	0	0	0
	- We bereiden nieuwe verduurzamingsplannen voor een 2e tranche eigen gebouwen voor, deze leggen we voor besluitvorming voor in 2024.	2024	0	50	50	0
	- We voeren de 2e tranche verduurzamingsplannen uit	2025 ev	0	0	0	500

Doel 2.3 Stimuleren van het toekomstbestendig maken van bestaande woningen

We willen inwoners de ruimte geven om te investeren in energiebesparingen en duurzaam wonen door middel van een revolverend fonds. Regelingen moeten toegankelijk zijn en we willen inwoners hierbij ondersteunen.

Bij Doel 2.2 over de energietransitie hebben we aangegeven welk beleid de afgelopen periode is vastgesteld. Aan de hand van jaarplannen voeren we van jaar tot jaar het vigerend beleid uit. Activiteiten en projecten gericht op het stimuleren van het toekomstbestendig maken van bestaande woningen, zowel huur als koop, maken daar deel van uit.

We continueren de huidige inzet op de uitvoering van het vastgestelde duurzaamheidsbeleid. Daarnaast breiden we de ondersteuning van inwonersinitiatieven en woningbouwcoöperaties uit. Dit doen we door het opzetten van een website duurzaamheid en het continueren van de inzet van energiecoaches. Ook ondersteunen we inwonersinitiatieven voor het opzetten van energiecoöperaties.

We evalueren het gebruik van het (revolverend) Woonfonds en indien nodig breiden we dit fonds uit. Daarnaast stellen we een plan van aanpak op om de energiearmoede aan te pakken. Met Rijksmiddelen gaan we de komende periode 2.000 huishoudens (gedeeltelijk) compenseren voor te nemen energiebesparende maatregelen. Het gaat hier om isolatiemaatregelen, witgoedregeling en in samenwerking met Wold en Waard zetten we een Klusbus in bij mensen in een huurwoning. Daarnaast komt er een vervolg op de collectieve inkoopactie en blijven we actief warmtescans aanbieden aan onze inwoners.

Ook de corporaties gaan aan de slag met het toekomstbestendig maken en het verduurzamen van hun woningvoorraad. De gemeente speelt hierin een actieve rol, bijvoorbeeld door het gezamenlijk oppakken en uitvoeren van warmtenetten, aquathermie, groen gas, energieopslag en andere gezamenlijke voorzieningen. Dit biedt ook de mogelijkheid om een koppeling te maken met de verduurzaming/ energietransitie van de bestaande particuliere woningbouw (koppelkans en koppel noodzaak). Om particuliere eigenaren de kans te bieden aan te sluiten bij dergelijke initiatieven zijn gezamenlijke plannen noodzakelijk die wijkgericht opgepakt moeten worden. Hiervoor stellen we diverse regelingen op en gaan we aanpassingen in de openbare ruimte realiseren. Deze programmatische bredere wijkgerichte aanpak vereist op verschillende disciplines kennis, capaciteit en feitelijke operationele aanpassingen.

Voor de komende jaren zijn er Rijksmiddelen beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de energietransitie. Deze middelen benutten wij volop door de inzet van personeel en voor de uitvoering van het vigerend beleid op het gebied van duurzaamheid. Het biedt ons de mogelijkheid extra inzet te plegen op de uitvoering van de energietransitie met als doel dat in 2030 20% van alle woningen en gebouwen in onze gemeente verduurzaamd door isolatie en woningverbetering. Ook werken we de komende jaren verder aan het Proeftuinproject 'aardgasvrije wijken' Midwolde, Oostwold en Lettelbert en Pilotproject Aquathermie Van Starckenborghkanaal.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen (bedragen x € 1.000)	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR.	MEERJARENRAMING		
			2023	2024	2025	2026
Toekomstbestendig en duurzaam wonen voor iedereen	- We zorgen voor betere informatievoorziening over verduurzaming en voor een helder overzicht van alle actuele regelingen voor onze inwoners op de Duurzaamheidswebsite	2023	0	0	0	0
	- We continueren de inzet van energiecoaches ter ondersteuning van coöperaties en inwonerinitiatieven op het gebied van verduurzaming woningen huur en koop	2023 ev	75	75	75	75
	- We ondersteunen inwonersinitiatieven voor het opzetten van energiecoöperaties	2023 ev	0	0	0	0
	- Het huidige revolverende woonfonds wordt geëvalueerd	2023	0	0	0	0
	- We breiden het revolverend fonds uit	2023 ev	45	50	50	50
	- We benutten koppelkansen bij het verduurzamen van de woningvoorraad van corporaties	2023 ev	150	200	200	200

Doel 2.4. Komen tot een circulair en betaalbaar afvalbeleid

In de komende periode gaan we verder met het uitvoeren van het duurzaamheidsbeleid dat in de afgelopen periode is vastgesteld. We zetten in op duurzame innovatie en korte ketens met circulariteit als uitgangspunt.

Eén van de pijlers van het vastgestelde Duurzaamheidsbeleid is Circulaire economie. Naast de ambities in de omgevingsvisie en de VANG-doelstellingen liggen er ten aanzien van afval/ circulaire economie een aantal opgaven. Deze worden meegenomen in het nog op te stellen afvalbeleidsplan. Uitgangspunten daarbij zijn: hoe gaan we de doelen bereiken om circulair te worden en hoe houden we het betaalbaar. Daarnaast staat de huidige brongescheiden inzameling onder druk en komt de vraag steeds nadrukkelijker naar voren of dit systeem nog wel wenselijk is. In het op te stellen afvalbeleidsplan worden dan ook nadrukkelijk relaties gelegd met circulaire economie en met betaalbaarheid. Ook stellen we een advies op voor de inrichting van een nieuwe milieustraat ter vervanging van milieustraat Tweemat.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen (bedragen x € 1.000)	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR.	MEERJARENRAMING		
			2023	2024	2025	2026
Een circulair en duurzaam afvalbeleid	- We stellen een afvalbeleidsplan op	2023	0	0	0	0
	- We implementeren het nieuwe afvalbeleidsplan	2023 ev	65	90	90	90
	- We stellen een advies op voor de inrichting van een nieuwe milieustraat	2023	0	0	0	0
	- Het dashboard voor management-stuurinformatie op het gebied van afval wordt doorontwikkeld	2025	0	0	0	0

Doel 2.5 Verbeteren infrastructuur

Goede bereikbaarheid is van belang om de leefbaarheid in onze gemeente te behouden. Het prioriteren van de opgaven zoals geformuleerd in de verkeersvisie is noodzakelijk. Onze infrastructuur moet passend zijn bij onze woonvisie, onze visie op duurzaamheid en klimaatadaptatie. Daarnaast is het goed om aan te sluiting te zoeken bij de provinciale visie.

De technische kwaliteit van de infrastructuur is vastgelegd in de kwaliteitsvisie openbare ruimte, de ontwikkelingen op dit gebied in de verkeersvisie. De verkeersvisie is vastgesteld in 2021. Om invulling te geven aan de speerpunten benoemd in de visie zijn een achttal opgaven opgenomen die de komende jaren hun beslag moeten krijgen. Bij de vaststelling zijn twee moties aangenomen waar we uitvoering aan geven. De eerste betreft de koppeling van de woningbouwopgave met knelpunten op het gebied van infrastructuur. De tweede motie roept ons op de speerpunten uit onze verkeersvisie en uit de visie mobiliteit van de Provincie te verwerken in een gezamenlijke agenda.

Omdat infrastructuur randvoorwaardelijk is om de opgaven op het gebied van wonen (en werken) te realiseren, verbinden we de prioritering van de opgaven aan de woonopgave. Ook sluiten we aan bij landelijke en provinciale ontwikkelingen, zoals het stimuleren van het gebruik van de fiets door het verbeteren van de fietsinfrastructuur. Voor het doen van onderzoek vanuit de verkeersvisie zijn financiële middelen begroot, maar voor de uitvoering nog niet. We verwachten dat we in de komende periode forse investeringen moeten doen, waarbij we ook kijken naar het genereren van externe (co)financiering. We nemen een stelpost op voor dekking van de kapitaallasten van deze investeringen.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen (bedragen x € 1.000)	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR.	MEERJARENRAMING		
			2023	2024	2025	2026
Goede bereikbaarheid en een infrastructuur passend bij onze visies op het gebied van wonen, werken en duurzaamheid	- We prioriteren de opgaven uit de verkeersvisie in aansluiting op het programma 'Versnellen woningbouwopgave' en op landelijke en provinciale ontwikkelingen	2023 ev	0	0	0	0
	- We voeren de gekozen prioriteiten uit aan de hand van op te stellen omgevingsplannen	2023 ev	0	0	0	900

Doel 2.6 Opkomen voor belangen van inwoners rondom gaswinning en aardbevingen

We maken ons sterk voor de belangen van inwoners en een correctie afhandeling van schademeldingen.

Wij maken ons sterk voor de belangen van inwoners en een correcte afhandeling van schademeldingen in onze gemeente. Dit doen we onder andere door zienswijzen in te dienen bij inspraakprocedures voor vergunningen die het Rijk afgeeft. We nemen deel aan de bestuurlijke overleggen voor gemeenten met kleine gasvelden en participeren we in een omgevingstraject over de toekomst van de gasopslag in Grijpskerk. Dit vereist nog wel een intensivering van de inzet.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen <i>(bedragen x € 1.000)</i>	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR.	MEERJARENRAMING		
			2023	2024	2025	2026
Goede afhandeling van schade en goede vertegenwoordiging van onze inwoners t.a.v. gaswinning en aardbevingen	- We participeren in het omgevingstraject rondom de gasopslag in Grijpskerk/ Norg	2023 ev	25	35	35	35
	- We sluiten aan bij relevante overleggen over gaswinning en aardbevingen	2023 ev	0	0	0	0

AMBITIE 3 INNOVATIEVER WERKEN EN ONDERNEMEN

Ondernemers en bedrijven zijn voor Westerkwartier heel belangrijk. We willen er voor ze zijn en een goed ondernemersklimaat creëren. Ook willen we perspectief bieden aan onze agrariërs en recreatie en toerisme in de gemeente een impuls geven. Wel zijn we van mening dat niet iedereen altijd maar beschikbaar hoeft te zijn. We ambiëren dan ook geen 24-uurs economie. Vandaar dat we afspraken hebben gemaakt over de winkelopenstelling op zon- en feestdagen.

Doel 3.1 Ondernemersvriendelijk klimaat in onze gemeente

We streven ernaar om een goed ondernemers-vriendelijk klimaat te creëren in onze gemeente.

Voor de korte en middellange termijn blijven we inzetten op de vier thema's vitale winkelkernen, dienstverlening ondernemers, sterk vestigingsklimaat en versterking ondernemerschap. Wel vindt hierop een herijking plaats, bijvoorbeeld door het stimuleren van verduurzaming, innovatie, circulariteit en samenwerking tussen ondernemers, onderwijs en overheid. Projecten die in dit kader al zijn ingezet voeren we verder uit en vanuit onze stimulerende en faciliterende rol zetten we in op nieuwe projecten.

We stellen een bedrijventerreinvisie op waarin het beleid ten aanzien van bestaande en nieuwe bedrijventerreinen wordt vastgelegd. Doel is het bieden van voldoende en veilige vestigingsmogelijkheden voor bedrijven en het toekomstbestendig maken door herprofilering of transformatie. We gaan ook aan de slag met de mogelijkheid van een bedrijvenpark waar bedrijven zich kunnen vestigen die zich specifiek richten op innovatie, circulariteit of een combinatie daarvan. We zien dit ook als een pilot op het gebied van toekomstbestendige bedrijventerreinen.

Voor de lange termijn stellen we een visie economie op, met een daarbij behorend strategisch ontwikkelplan. Van belang is dat we toekomstgerichte en toekomstbestendige keuzes kunnen maken, passend bij de andere ambities in dit collegeuitvoeringsprogramma. Hierin besteden we aandacht aan zaken zoals toekomstbestendige winkels en winkelcentra, de ruimte voor industrie en het type industrie dat we graag zouden willen hebben, en de doelstelling om te komen tot een circulaire economie. Dit doen we integraal en in samenwerking met verschillende belanghebbenden, zoals ondernemers, inwoners en medeoverheden. Hiermee versterken we de economische positionering van Westerkwartier in de regio en de dienstverlening aan onze ondernemers in brede zin.

Voor het stimuleren van innovatie (bij onze bedrijven) en verduurzaming, maar ook om oplossingen te vinden voor maatschappelijke uitdagingen, is het belangrijk om de krachten en kennis van overheid, ondernemers, onderwijs en inwoners te bundelen (Quadruple Helix). Tot voor kort vervulde de Gebiedscoöperatie een belangrijke, verbindende rol in deze samenwerking. De komende tijd spannen we ons in voor het voortzetten van deze samenwerking. Samen met de Hanzehogeschool maken we daarnaast een plan voor het behoud van de Innovatiewerkplaats. We zetten in samenwerking met verschillende partners lopende projecten voort en gaan nieuwe projecten aan (zie ook doel 3.2).

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen (bedragen x € 1.000)	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR. 2023	MEERJARENRAMING		
			2024	2025	2026	
Voldoende vestigingsmogelijkheden voor bedrijven	- We stellen een bedrijventerreinvisie op	2023	50	0	0	0
	- We doen onderzoek naar de mogelijkheden van een bedrijvenpark gericht op innovatieve circulariteit	2023	0	0	0	0
	- Leeksterveld fase 2 wordt ontwikkeld	2023	0	0	0	0
	- De Poort Marum wordt uitgebreid	2024	0	0	0	0
Ondernemersvriendelijke gemeente	- We versterken onze economische positionering en de ondersteuning aan ondernemers	2023 ev	135	190	190	190
	- We stellen een visie economie Westerkwartier en een daarbij behorend ontwikkelplan op	2023	0	0	0	0
	- We gaan de score in het onderzoek MKB Vriendelijkste gemeente verbeteren	2026	0	0	0	0

Doel 3.2 Transitie landelijk gebied en verduurzamen en verkorten van de voedselketen

We willen een leefomgeving creëren waarin de diversiteit van ons landschap optimaal tot haar recht komt, maar waarin ook onze boeren perspectief krijgen en houden. Samen met onze agrariërs, ondernemers en andere ketenpartners gaan we op zoek naar een duurzame verdien capaciteit en onderzoeken we hoe we de schakels tussen boeren en afzetmarkt kunnen verkorten.

Op het gebied van natuur en landschap waarderen en prijzen wij de verschillende landschappen in onze gemeente, van coulisselandschap tot stroomdallandschap en het landschap van het Middag-Humsterland. In onze bestemmingsplannen en straks omgevingsplannen nemen wij voorschriften op ter bescherming van de verschillende landschappen. We doen dit met inbreng van inwoners en anderszins betrokkenen. We stellen een landschapsbiografie van het Westerkwartier op. In die landschapsbiografie vormt het landschap en haar biodiversiteit het uitgangspunt. Het wordt de plek waarin alle bestaande onderzoeken, beleidsstukken, visies, inventarisaties, biografieën enzovoort worden gebundeld en waarin de ontstaansgeschiedenis van de landschapstypen en de toekomstmogelijkheden worden beschreven. Het vormt samen met de omgevingsvisie input voor de omgevingsplannen en geeft een doorkijk naar wat wij met onze natuur en landschappen willen (behouden).

We geven een impuls aan de transitie van het landelijk gebied door deelname aan diverse projecten, onder meer op basis van het Nationaal Programma Groningen, Groeninge, Toukomst en Landschapscompensatie TenneT 380 kV. Ook gaan we na wat de mogelijkheden zijn voor het realiseren van energielandgoederen die een beroep kunnen doen op de voordelen die de Natuurschoonwet biedt en ondersteunen wij initiatieven voor de realisatie van NSW-landgoederen.

Leefbaarheid en vitalisering van ons platteland is een belangrijk aandachtspunt. Westerkwartier profileert zich als groene woongemeente. Om dit te bereiken zetten we diverse instrumenten in, zoals de ruimte voor ruimteregeling (onderdeel van doel 2.1). Ook planten we deze bestuursperiode gezamenlijk met onze inwoners een boom voor iedere inwoner van Westerkwartier. Dat zijn circa 64.000 bomen. Ook het welzijn van de dieren in onze gemeente vinden we belangrijk. We komen daarvoor met een nota dierenwelzijn. Verder zorgen we voor een roekenbeheerplan en stellen we een licht en donkertebeleid op.

Ten aanzien van de agrarische sector is in onze omgevingsvisie al veel vastgelegd. We willen onze agrariërs perspectief kunnen bieden, ondanks dat veel van het beleid hieromtrent niet op gemeentelijk niveau wordt vastgesteld. In het kader van de landbouwtransitie willen we komen tot een duurzame natuur inclusieve sector en werken we aan het opbouwen van een regionale voedselinfrastructuur. We faciliteren de transitie naar kringlooplandbouw in de hele gemeente. Het beleid van de gemeente biedt landbouw ruimte binnen de gestelde kaders voor natuur, landschap en volksgezondheid.

Bij de uitvoering van projecten uit het voedselakkoord speelde de Gebiedscoöperatie een belangrijke rol. Nu deze is opgehouden te bestaan, zetten we ons in voor het voorzetten van de diverse projecten waar wij bij betrokken waren.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen (bedragen x € 1.000)	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR.	MEERJARENRAMING		
			2023	2024	2025	2026
De transitie van het landelijk gebied	- We stellen een landschapsbiografie van het Westerkwartier op	2024	75	25	0	0
	- We geven een impuls aan de transitie landelijk gebied door deelname aan projecten hieromtrent	2023-2025	180	250	250	250
Een groen en vitaal Westerkwartier	-We planten deze bestuursperiode gezamenlijk met onze inwoners een boom voor iedere inwoner van Westerkwartier	2026	0	165	495	0
	- We stellen licht en donkertebeleid vast en voeren dit uit	2023	0	0	0	0
	- We stellen een roekenbeheerplan op en voeren dit uit	2023	0	0	0	0
	- We stellen een beleidsnota dierenwelzijn vast	2023	0	0	0	0
Meer perspectief voor de agrarische sector	- We stellen de Voedselvisie Westerkwartier vast en voeren deze uit	2023 ev	35	45	45	45
	- We zetten een aantal taken en projecten van de gebiedscoöperatie voort	2023 ev	45	45	45	0

Doel 3.3 Vergroten van de toeristische aantrekkingskracht van het Westerkwartier

We gaan aan de slag met een integrale aanpak om recreatie en toerisme te stimuleren.

De Visie Recreatie & Toerisme is in juni 2021 vastgesteld. Sindsdien wordt uitvoering gegeven aan het uitvoeringsplan Recreatie & Toerisme. Verder is een plan van aanpak vastgesteld om te komen tot een gebiedsvisie Nienoord. Aan de nog op te stellen gebiedsvisie wordt een uitvoeringsprogramma toegevoegd. Daarnaast hebben we vanuit recreatie en toerisme een rol bij projecten als Groeninge, Toukomst en Tennet. Zo is met onze input een kaart van Groeninge ontwikkeld. Deelname aan deze projecten en het uitvoering geven aan het uitvoeringsplan R&T vraagt om nadere keuzes en prioriteiten. Ten behoeve van de opgave 'versterken gebruik en beleving van water' uit het uitvoeringsplan vervullen we op dit moment een voortrekkersrol in de provincie. Om deze te behouden intensiveren we de inzet en stellen we een actieplan Water op.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen (bedragen x € 1.000)	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR.	MEERJARENRAMING		
			2023	2024	2025	2026
Een Westerkwartier waarin het goed recreëren is voor zowel inwoners als toeristen	- Het uitvoeringsplan Recreatie en Toerisme wordt voorzien van keuzes en prioriteiten waarbij een relatie is gelegd met de omgevingsvisie	2023	0	0	0	0
	- We geven uitvoering aan de opgave Versterken gebruik en beleving van water	2023 ev	65	90	90	90
	- We stellen een integrale gebiedsvisie Nienoord vast	2023	0	0	0	0

Doel 3.4 Vaststelling winkelopenstelling op zon- en feestdagen

We stellen beleid vast over openingstijden van winkels en supermarkten.

Op 14 september 2022 heeft de raad de wijziging van de Verordening winkeltijden gemeente Westerkwartier 2019 vastgesteld.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen (bedragen x € 1.000)	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR.	MEERJARENRAMING		
			2023	2024	2025	2026
Besluit over de openingstijden van winkels en supermarkten	Winkels mogen met ingang van 1 oktober 2022 open op zon- en feestdagen tussen 12.00 en 18.00 uur, met uitzondering van Nieuwjaarsdag, eerste Paasdag, eerste Pinksterdag en eerste Kerstdag	2022	0	0	0	0

AMBITIE 4 EEN LEEFBAARDER EN GEZONDER WESTERKWARTIER

Inwoners in onze gemeente hebben veel oog voor elkaar. Westerkwartier is een gemeente waar het goed wonen, werken en recreëren is. Dat koesteren en versterken we. We zetten in op veiligheid en preventie. Ook de zorg voor onze inwoners moet goed geregeld zijn. De leefbaarheid en het voorzieningenniveau in onze dorpen moet op peil blijven. Dit houdt Westerkwartier aantrekkelijk voor onze inwoners.

Doel 4.1 Versterken van de leefbaarheid in de dorpen

De leefbaarheid in onze dorpen is van het grootste belang. We willen een gemeente zijn waar het goed toeven is doordat het voorzieningenpeil op niveau is en blijft.

We werken samen met de dorpen aan de leefbaarheid van onze kernen. De dorpen zijn hierbij leidend, de gemeente ondersteunt en faciliteert. We hebben hierbij speciale aandacht voor ontmoeting, toegankelijkheid en een beweegvriendelijke leefomgeving voor jong en oud. We werken aan het opstellen van dorpsvoorzieningenbeleid. Centraal hierin staat het vormgeven van goede en toekomstbestendige dorpsvoorzieningen. Dit moet in 2023 leiden tot beleidskeuzes. Deze keuzes gaan over zaken als eigendom, beheer, exploitatie, onderhoud en verbouw of nieuwbouw. En de mate waarin daarbij gemeentelijke ondersteuning nodig is.

We willen inzicht hebben in de leefbaarheid en het welbevinden van onze inwoners. In de vorige periode is hier vanuit de raad ook aandacht voor gevraagd. We onderzoeken momenteel of en op welke wijze de indicatoren van de brede welvaartsmonitor kunnen bijdragen aan het monitoren van de leefbaarheid in onze gemeente. De monitor brede welvaart is overstijgend voor alle programma's en taakvelden. Indicatoren hieruit kunnen wellicht ook worden geïmplementeerd in de P&C-cyclus.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen <i>(bedragen x € 1.000)</i>	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR.	MEERJARENRAMING		
			2023	2024	2025	2026
Dorpsvoorzieningenbeleid is vastgesteld	- We stellen dorpsvoorzieningenbeleid op	2023	0	0	0	0
	- Het dorpsvoorzieningenbeleid wordt geïmplementeerd	2023 ev	820	820	820	820
	- We onderzoeken de mogelijkheden voor implementatie van de brede welvaartsmonitor	2023	PM	PM	PM	PM
	- We gaan met inwoners in gesprek over ondersteuning bij leefbaarheidsinitiatieven, zoals hondenspeelplaatsen	2023 ev	PM	PM	PM	PM

Doel 4.2 Goede onderwijshuisvesting

Samen met onze onderwijsinstellingen werken we aan perspectief voor onze jeugd. Hiervoor is het van belang dat onze schoolgebouwen op orde zijn.

Vanuit besluitvorming die de afgelopen jaren heeft plaatsgevonden zijn we bezig met de realisatie van campus Leek met RSG de Borgen, Biblionet en Kunstkwartier. Onlangs is besloten dat de renovatieplannen niet haalbaar zijn. De komende tijd gaan we daarom onderzoeken of en hoe tot nieuwbouw kan worden gekomen. De gemeente bekostigt het overgrote deel van dit project en het vraagt veel inzet van gemeente en partners.

Verder werken we aan het opstellen van een Integraal Huisvestingsplan (IHP) Onderwijs Westerkwartier 2023- 2026. Dit IHP zal echter niet stoppen bij 2026, we willen een lijn trekken richting 2040. We streven naar gezonde en duurzame schoolgebouwen. We willen dan ook een verbinding leggen met Scholen op Koers naar 2030. Dit is een landelijk programma voor verduurzaming van onderwijshuisvesting, waarmee een bijdrage wordt geleverd aan de doelstelling van het klimaatakkoord om tot minder CO₂ uitstoot te komen. Ook de woningbouwopgave zal de komende jaren een effect hebben op de benodigde onderwijshuisvesting in onze gemeente. Samen met het onderwijs zorgen we ervoor dat hiervoor zorgvuldig plannen tot stand komen. Vraagstukken die deze collegeperiode in ieder geval om

besluitvorming vragen zijn nieuwbouwplannen voor RSG de Borgen, vervangende huisvesting voor het Lauwerscollege Grijskerk, uitbreiding van basisschool De Violier in Leek, ruimtegebrek bij de Brede School De Noordster in Zuidhorn en renovatie van basisschool Christal in Grootegast.

In het traject tot besluitvorming sluiten we met het IHP aan op de P&C-cyclus en brengen binnen het IHP een prioritering en scenario's aan. Bij investeringen in onderwijshuisvesting gaat het veelal om kapitaallasten vanuit investeringen, die meerjarig (25-40 jaar) effect hebben op de gemeentelijke begroting. Om niet op besluitvorming op afzonderlijke vraagstukken vooruit te lopen, gaan we op voorhand uit van een totaalbedrag aan investeringen en structurele kapitaallasten.

Het onderwijs aan Oekraïense leerlingen zorgen voor een ruimtetekort op de Woldborg (vo) en de Jan Kuipers school (po) in Grootegast. We proberen met landelijke middelen tijdelijke uitbreiding te realiseren.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen (bedragen x € 1.000)	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR.	MEERJARENRAMING		
			2023	2024	2025	2026
Gezonde en duurzame schoolgebouwen	- We onderzoeken de optie voor nieuwbouw campus Leek met RSG de Borgen, Biblionet en KunstKwartier	2023	0	0	0	0
	- We stellen een IHP 2023-2026 op	2023	0	0	0	0
	- Uitvoering besluiten onderwijshuisvesting/IHP 2023-2026	2023 ev	295	230	140	1.740
	- We realiseren ruimte voor onderwijs aan Oekraïense leerlingen	2023	0	0	0	0

Doel 4.3 Sportdeelname toegankelijk en beschikbaar

Met onze huidige programma's en projecten gezondheid en sport blijven we inzetten op meer bewegen en sportdeelname. We zorgen daarbij voor kwalitatief goede en betaalbare sportvoorzieningen voor iedereen.

De afgelopen periode hebben we op diverse manier ingezet op gezondheid, sport en bewegen. Zo hebben we buurtsportcoaches bij De Schans, subsidiëren we het programma School in Beweging, geven we uitvoering aan het Lokaal sportakkoord en zijn we partner van het Provinciaal Beweegakkoord. Ook zijn we JOGG-gemeente, waarvoor in maart 2022 een plan van aanpak is vastgesteld. Vanuit het armoedebeleid (gemeente en gelieerde partijen) worden tegemoetkomingen voor sporten verstrekt om financiële belemmeringen te verminderen. We gaan onderzoeken of het mogelijk is om kinderen in de basisschoolleeftijd gratis te laten sporten. In ons beleid gaan we uit van een gelaagde aanpak, omdat geld alleen niet bepaalt of kinderen en volwassenen gaan sporten.

We continueren deze inzet en activiteiten binnen de vastgestelde projecten en programma's (zie ook doel 4.4). We focussen op wat we hebben ingezet en volgen de resultaten daarvan. We verwachten dat er de komende jaren met name een uitdaging ligt op het behouden van sportvoorzieningen gelet op de stijgende kosten, vooral die van energie. We houden onze huidige sportaccommodaties bij voldoende vraag in stand en nemen ze mee in onze onderhoudsplannen. Binnen de eerste tranche van verduurzamen en gasloos maken van 17 vastgoedlocaties nemen we 8 sportaccommodaties mee in de periode 2023-2024.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen (bedragen x € 1.000)	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR.	MEERJARENRAMING		
			2023	2024	2025	2026
Meer sportdeelname	- De inzet op bestaande projecten en programma's wordt gecontinueerd	2023 ev	25	0	0	0
	- We onderzoeken of we sporten voor kinderen gratis kunnen maken	2023	0	0	0	0
Behoud van sportvoorzieningen	- We verduurzamen 8 sportaccommodaties (zie 2.2)	2023-2024	0	0	0	0

Doel 4.4 Meer gezonde jaren voor onze inwoners

Gezondere gemeente betekent gezonde inwoners. Door middel van een gezonde leefomgeving wordt de gezondheid en een gezonde leefstijl van alle inwoners bevorderd.

In 2021 hebben we een kadernotitie gezondheidsbeleid opgesteld. Met een 'foto' van het huidige beleid, lokale gezondheidsactiviteiten en initiatieven, akkoorden en de samenhang daarvan. De huidige inzet is op de volgende gezondheidsvraagstukken:

- Gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving;
- Gezondheidsachterstanden verkleinen;
- Stimuleren gezonde leefstijl.

Concreet geven we uitvoering aan het Lokaal Preventieakkoord (begin 2022 vastgesteld), het Programma Kickstart 2021-2024 en doen we mee aan het Preventieoverleg Groningen (POG). We continueren de inzet en activiteiten binnen de vastgestelde projecten en programma's.

We zien een nauwe relatie tussen het gezondheidsbeleid en sportbeleid. Dit zien we landelijk ook terug met het Kabinetsbesluit over Brede SPUK/GALA. Dit besluit vraagt van gemeenten een integraal plan voor sport, cultuur en gezondheid en Wmo, om in aanmerking te blijven komen voor bestaande regelingen en budgetten. Dit wordt waarschijnlijk vanaf 2024 verplicht en vraagt dat we naast een beleidsplan sociaal domein in 2023/2024 ook aan de slag moeten met een lokaal plan SPUK/GALA.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen (bedragen x € 1.000)	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR.	MEERJARENRAMING		
			2023	2024	2025	2026
Een gezonde toekomst voor kinderen en volwassenen	- We voeren het Programma Kickstart en het Lokaal Preventieakkoord uit	2023 ev	0	0	0	0
	- We stellen een Lokaal Plan SPUK/GALA op	2023	100	0	0	0
	- We implementeren het Lokaal Plan SPUK/GALA	2023 ev	0	0	0	0

Doel 4.5 Toegankelijke kunst- en cultuursector

Kunst en cultuur kan verbindend werken en moet voor al onze inwoners toegankelijk zijn. We gaan dan ook aan de slag met de reeds vastgestelde cultuurvisie.

Begin 2021 is de 'Cultuurvisie 2021-2028 - 'Investeren in geluk' vastgesteld. Een ambitieus en domein overstijgende cultuurvisie. De geformuleerde ambities en pijlers zijn concreet gemaakt in een uitvoeringsplan dat jaarlijks wordt geëvalueerd en geactualiseerd. Wij investeren in cultuur (en geluk) en verlengen van de inzet van de cultuurcoach. Daarnaast stellen we een cultuurfonds op waarmee we incidentele grote producties binnen de gemeente kunnen ondersteunen.

In opdracht van de Groninger gemeenten is er een onderzoek gedaan naar de bibliotheken in de provincie. Hierbij is in kaart gebracht wat de bibliotheken te bieden hebben en op welke manier nog een verbetering te behalen is. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek is besloten een verandering aan te brengen in de huidige manier van subsidieverstrekking. Doel hiervan is dat er minder subsidie opgaat aan vaste lasten (zoals huur), waardoor er ruimte overblijft om inhoudelijk te versterken. Op basis hiervan worden gesprekken gevoerd met Biblionet over de huisvesting van onze bibliotheken. Voor de bibliotheken in Aduard en Oldehove ligt hierbij een vraagstuk, waarover gesprekken gaande zijn. Hierbij ligt ook een relatie met het vast te stellen beleid voor dorpsvoorzieningen (doel 4.1).

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen (bedragen x € 1.000)	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR. 2023	MEERJARENRAMING		
				2024	2025	2026
Kunst en cultuur is toegankelijk	- We stellen een uitvoeringsplan Cultuur op en voeren dat uit	2023 ev	100	100	100	100
	- We richten een cultuurfonds op voor incidentele grote producties	2023 ev	20	20	20	20
	- In gesprek met de dorpen komen we tot een oplossing voor de bibliotheken in Aduard en Oldehove	2023	PM	0	0	0

Doel 4.6 Veiligheid en preventie op niveau houden

We willen in de komende periode nadrukkelijk inzetten op veiligheid en preventie. We werken hiervoor intensief samen met onze partners in de driehoek. Extra inzet van boa's als verlengstuk van het blauw op straat zien we als een mogelijke maatregel om veiligheid en preventie op niveau te houden.

Veiligheid is een breed en belangrijk thema. Naast het inspelen op plotselinge gebeurtenissen op het gebied van openbare orde en veiligheid, zoals brand of verwarde personen, geven wij uitvoering aan het Integraal Veiligheidsbeleid 2020-2023. In 2023 gaan we dit beleid in samenspraak met onze inwoners en samenwerkingspartners actualiseren voor de periode tot en met 2027. De veiligheidsvraagstukken ondermijning, cybercriminaliteit en verbinding zorg en veiligheid blijven naar verwachting geprioriteerde thema's in landelijk en regionaal beleid. Ook het veiligheidsvraagstuk rondom maatschappelijke onrust, radicalisering en polarisatie zal naar verwachting in beleidsplannen van onze partners aangemerkt worden als een geprioriteerd thema en ook in ons lokaal veiligheidsbeleid om extra aandacht vragen. Voor de uitvoering van het beleid intensiveren we de inzet. We doen dit vooral ten behoeve van de thema's voorkomen en terugdringen van ondermijning en middelengebruik. Daarvoor wordt ook het dashboard Integrale Veiligheid doorontwikkeld en aangesloten op de dashboards van belangrijke partners. Ook investeren we in de verbinding tussen zorg en veiligheid. We willen de samenwerking in de zorg rond veiligheid voor jeugd en in gezinnen verbeteren. Vanuit de ministeries VWS en J&V is hiertoe een Toekomstscenario opgesteld dat ertoe moet leiden dat Jeugd- en gezinsbescherming effectiever en slimmer wordt georganiseerd. Aan de hand van dit scenario gaan we lokaal en op regionaal niveau aan de slag zodat geweld in gezinnen wordt teruggedrongen.

Veiligheid vereist niet alleen een blik naar buiten, maar ook een blik naar binnen, naar de veiligheid binnen onze eigen organisatie. Onze bedrijfsvoering is nagenoeg volledig afhankelijk van ICT en we beschikken over grote hoeveelheden (privacygevoelige) data. De rijksoverheid stelt strenge eisen aan het veilig bewaren en verwerken van deze data en de digitale technieken en systemen die hierbij gebruikt worden. Ook bij de accountantscontrole wordt hier scherp op toegezien. Om de veiligheid te borgen en onze expertise te vergroten is intensivering nodig. Ook ligt er grote urgentie bij het op orde houden en verder verbeteren van de digitale weerbaarheid van onze organisatie tegen cybercriminaliteit. We zetten de aanpak van de afgelopen jaren voort. Hiervoor nemen we extra technische en organisatorische beveiligingsmaatregelen. We investeren onder andere in een uitbreiding van onze netwerkmonitoring, het op orde houden van onze bedrijfscontinuïteitsprocessen, en het periodiek organiseren van uitvaloefeningen.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen <i>(bedragen x € 1.000)</i>	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR.	MEERJARENRAMING		
			2023	2024	2025	2026
Een veilig Westerkwartier	- Het integraal veiligheidsbeleid voor de periode 2024-2027 wordt geactualiseerd	2023	0	0	0	0
	- We zetten extra BOA's en een juridisch beleidsmedewerker in (o.a. op voorkomen en terugdringen van ondermijning en middelengebruik)	2023 ev	200	275	275	275
	- We bestendigen en versterken de samenwerking tussen de domeinen zorg en veiligheid o.a. rond het Toekomstscenario Jeugd- en gezinsbescherming	2023-2024	0	0	0	0
	- Het dashboard Integrale Veiligheid wordt aangesloten op dashboards van partners zoals de politie en de Veiligheidsregio	2023-2024	0	0	0	0
Een weerbare en veilige gemeentelijke organisatie	- We intensiveren de inzet op informatie- en systeemveiligheid	2023 ev	105	145	145	145
	- We nemen digitale weerbaarheid mee in de uitvoeren van het integraal veiligheidsbeleid en voeren extra maatregelen door	2023 ev	105	105	105	105

AMBITIE 5 MEEDOEN EN SAMEN ZORGEN VOOR MINDER ARMOEDE

We vinden het belangrijk dat iedereen mee kan doen in onze samenleving. Soms lukt dit door omstandigheden niet. De gemeente biedt dan hulp en ondersteuning. Belangrijk thema voor ons is armoede. We realiseren ons dat de problematiek rondom armoede pluriform is. Daarom zetten we in op een integrale aanpak waarbij de focus niet alleen ligt op het uit armoede halen, maar juist ook op preventie. Het verminderen van laaggeletterdheid helpt bij de bestrijding van armoede.

Doel 5.1 Verbeterde sturingsmogelijkheden in het sociaal domein

We kijken kritisch naar kosten en inkoop in het sociaal domein zonder concessies te doen aan de kwaliteit. Ons beleid vullen we in met maatwerk vanuit de leefwereld van onze inwoners. Dat betekent generiek waar mogelijk, toegesneden waar nodig.

Vanuit het preventieprogramma sociaal domein is de afgelopen bestuursperiode hard gewerkt aan de inkoop van maatwerkvoorzieningen Jeugd en Wmo. De implementatie in de komende periode hiervan is minstens zo belangrijk: onze aanbieders moeten gaan doen waar ze voor getekend hebben. Hetzelfde geldt voor de gemeente, in de rol van regievoerder maar ook in haar rol in de uitvoering. Vanuit het preventieprogramma sociaal domein is ook gewerkt aan het realiseren van voorliggende voorzieningen. Hiervoor geldt eigenlijk hetzelfde: een aantal pilots loopt momenteel nog en het is nu belangrijk dat er goed uitvoering wordt gegeven aan wat afgesproken is.

Mede naar aanleiding van het rapport 'Onderzoek sturing sociaal domein' is toegezegd om aan de slag te gaan met een herijkt beleidsplan sociaal domein en door de raad gewenste sturingsinformatie. De eerste stappen zijn hier eind 2021 begin 2022 in gezet, daarna is het proces stil komen te liggen vanwege benodigde capaciteit voor de opvang van Oekraïners en formatieperiode. Het proces kan eind 2022 weer worden opgestart.

De komende periode houden we focus op wat al in gang is gezet en geven we inhoud aan de uitvoering hiervan. We gaan dus geen nieuwe ontwikkelingen in gang zetten, tenzij veranderende wet- en regelgeving dit van ons vraagt. De Hervormingsagenda Jeugd 2023-2026 wordt in 2022 landelijk vastgesteld en zal leiden tot opgaven die zowel lokaal als regionaal veranderingen vragen. De wettelijke kaders worden aangescherpt en dat zal met name aanpassingen vragen aan de Toegang Jeugdhulp en standaardisering van de jeugdbeschermings- en veiligheidsketen. Dit vraagt de komende jaren beleidsontwikkeling en aanpassingen van werkprocessen en samenwerkingsafspraken lokaal en op provinciaal niveau.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen (bedragen x € 1.000)	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR. 2023	MEERJARENRAMING 2024	2025	2026
Verbeterde sturing in het sociaal domein	- We actualiseren het beleidsplan sociaal domein, en nemen daarin sturingsinformatie en streefwaarden op	2023	25	0	0	0
Implementering effecten Hervormingsagenda Jeugdhulp	- We verwerken de verplichte opgaven uit de landelijke Hervormingsagenda Jeugd als integraal onderdeel in ons beleid en in de uitvoering sociaal domein	2023 ev	35	45	45	45

Doel 5.2 Voorkomen en terugdringen van armoede en verbeteren van kansengelijkheid

We zetten in op vroegsignalering en willen werken aan het duurzaam helpen van inwoners in financiële nood.

We houden ons als gemeente op verschillende manieren bezig met armoedebestrijding. We subsidiëren een aantal organisaties die zich inzetten voor het bestrijden van armoede en het bieden van schuldhulpverlening. Daarnaast werken we in een netwerkorganisatie (het Armoedepact) samen met een groot aantal maatschappelijke organisaties om armoede te bestrijden. Ook bieden we verschillende

gemeentelijke regelingen en potjes waar inwoners gebruik van kunnen maken. Om de toegang tot alle regelingen te verbeteren werken we o.a. aan de doorontwikkeling van de potjeswijzer. We evalueren de pilot Voorzieningswijzer. Ook zijn er projecten zoals 'Ieder Kind Telt Mee' en 'Zonnecarport Zuidhorn'.

Hoewel we al veel doen, ontbreekt er nog een samenhangende visie op en aanpak van armoede. Gelet op de toenemende armoedeproblematiek, de hoge inflatie en de energiecrisis stellen we gemeentelijk armoedebeleid op waarbij een integrale aanpak wordt neergezet. Totdat die integrale aanpak er is, geven we uitvoering aan het huidige beleid. Daarbij houden we rekening met de keuzes die eerder al zijn gemaakt voor schuldhulpverlening en Kindpakket, en verwachten we vanwege de toenemende problematiek extra middelen beschikbaar te moeten stellen voor een groter wordende doelgroep en benodigde aanvullende maatregelen in het kader van nieuwe vormen van armoede.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen (bedragen x € 1.000)	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR.	MEERJARENRAMING		
			2023	2024	2025	2026
Integrale aanpak armoede	- We stellen een integraal armoedebeleid op - We implementeren het integraal armoedebeleid, waarbij we ook de vastgestelde beleidskeuze over schuldhulpverlening meenemen	2023	150	0	0	0
		2023 ev	600	600	600	600

Doel 5.3 Verminderen laaggeletterdheid

We zien de aanpak van laaggeletterdheid als één van de sleutels tot het verbeteren van welzijn en het verminderen van armoede. We willen de komende collegeperiode blijven inzetten op het bereiken van deze inwoners.

We werken in de regio samen vanuit het eind 2020 vastgestelde Plan van aanpak Laaggeletterdheid arbeidsmarktregio Groningen 2020-2024. Het gaat daarbij om een gemeente overstijgende aanpak zoals de werkgeversbenadering, de opzet en uitvoering van monitoring, certificering van taalhuizen en publiciteitscampagnes. De gemeente Groningen coördineert het plan van aanpak en ontvangt middelen van het Rijk voor de uitvoering van het plan. Als gemeente zetten we daarnaast lokaal in op taalcoördinatoren en op taalhuizen in de bibliotheken van Grootegast, Leek, Marum en Zuidhorn. We nemen we deel aan de Nationale week van het Lezen en Schrijven en zetten ons naast laaggeletterdheid ook in voor digitale vaardigheden en digitale weerbaarheid. We continueren deze activiteiten.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen (bedragen x € 1.000)	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR.	MEERJARENRAMING		
			2023	2024	2025	2026
Verbetering van de taalvaardigheid van onze inwoners	- We voeren het Plan van aanpak Laaggeletterdheid arbeidsmarktregio Groningen 2020-2024 uit - We zetten in op taalcoördinatoren en taalhuizen - We nemen deel aan de nationale week van Lezen en Schrijven - We zetten in op digitale vaardigheid en digitale weerbaarheid van onze inwoners	2023-2024	0	0	0	0
		2023 ev	0	0	0	0
		2023 ev	0	0	0	0
		2023 ev	0	0	0	0

Doel 5.4 Voldoen aan de opgaven die door het Rijk worden gesteld op het gebied van vluchtelingenopvang en de huisvesting van statushouders

Wij nemen onze verantwoordelijkheid voor mensen die huis en haard moeten verlaten. Als er naar rato verdeeld moet worden, dan houden we ons aan die afspraken. Daarbij is draagvlak in de samenleving belangrijk.

Op dit moment worden vluchtelingen uit Oekraïne opgevangen op 3 locaties. Het betreft nu in totaal ruim 300 personen. Half november verwachten we in Marum nog een locatie te openen voor de opvang van Oekraïners. Dit houdt in dat er nog eens 120 plekken beschikbaar komen.

De crisishulpopvang voor asielzoekers in de Topsportthal in Leek is na meer dan 4 maanden stopgezet om weer ruimte te bieden aan de sportverenigingen. In regionaal verband wordt gekeken wat de gemeenten in de provincie Groningen nog meer kunnen doen om de opvang van vluchtelingen mogelijk te maken. Westerkwartier wil, waar mogelijk, meedoen aan deze zogeheten Regiodeal Groningen. De mogelijkheden tot het beschikbaar stellen van een locatie voor de duur van vijf jaar worden op dit moment onderzocht.

Tot september 2022 is het gelukt om te voldoen aan de taakstelling huisvesting statushouders. Zoals het er nu naar uitziet gaat dit in de rest van 2022 en de eerste helft 2023 slechts ten dele lukken bij de woningbouwcoöperaties. Het verzoek van de minister om versnellen en te verhogen is niet haalbaar in huidige setting en prestatieafspraken. Dit vraagstuk pakken we op in samenhang met het programma 'Een thuis voor iedereen' en de woonopgave voor aandachtsgroepen die uit de NWBA voortvloeit.

Dit willen we bereiken	Dit gaan we ervoor doen <i>(bedragen x € 1.000)</i>	JAAR	AANVULLENDE LASTEN			
			BEGR.	MEERJARENRAMING		
			2023	2024	2025	2026
Voldoen aan de verhoogde taakstelling ten aanzien van huisvesting statushouders	- Als onderdeel van het programma 'Een thuis voor iedereen' en de woonopgave voor aandachtsgroepen, zorgen we voor voldoende huisvesting voor statushouders conform onze taakstelling (zie 2.1)	2023 ev	0	0	0	0
Voorzien in de opgave voor opvang van vluchtelingen	- We stemmen continu af met de Veiligheidsregio	2023 ev	0	0	0	0
	- We onderzoeken of we deel kunnen nemen aan de Regiodeal Groningen (t.a.v. de tijdelijke opvang van vluchtelingen)	2023	0	0	0	0
	- We organiseren de tijdelijke opvang van Oekraïners	2023 ev	0	0	0	0

FINANCIEN

Aanvullende middelen benodigd voor collegeuitvoeringsprogramma

Hieronder geven we aan welke middelen nodig zijn om uitvoering te geven de ambities en doelen uit het coalitieakkoord en het collegeuitvoeringsprogramma. Een aantal doelen vraagt geen aanvullende middelen en enkele hebben we voorlopig op PM gezet. Voor een deel gaat het om incidentele middelen, maar voor een groot deel ook om structurele middelen. Met de geformuleerde ambities willen we lange lijnen uitzetten en kijken we verder dan deze bestuursperiode. Veel van de doelen zijn slechts in beperkte mate binnen deze termijn te realiseren en/ of vragen om een structurele uitwerking. Daarom hebben we deze dan ook structureel opgenomen in het uitvoeringsprogramma, waarmee we inzichtelijk maken wat de ambities vragen.

AMBITIES EN DOELEN <i>(bedragen x € 1.000)</i>	AANVULLENDE LASTEN			
	BEGR.	MEERJARENRAMING		
	2023	2024	2025	2026
AMBITIE 1 WERKEN VANUIT VERTROUWEN EN VERBINDING	250	150	100	100
Doel 1.1 Optimale dienstverlening aan de hand van het dienstverlenings- en werkconcept	100	50	0	0
Doel 1.2 We realiseren een duurzamer en toekomstbestendiger gemeentelijke huisvesting	0	0	0	0
Doel 1.3 Actieve samenwerking met inwoners en benutten van hun denkkraft	70	0	0	0
Doel 1.4 Versterking strategische positionering en gemeentelijke lobby	80	100	100	100
AMBITIE 2 DUURZAMER WONEN EN BETERE BEREIKBAARHEID	1.700	2.000	2.000	3.350
Doel 2.1 Passend woningaanbod voor iedereen: betaalbaar en duurzaam	1.250	1.375	1.375	1.375
Doel 2.2 Uitvoering geven aan de energietransitie	90	175	175	625
Doel 2.4 Komen tot een circulair en betaalbaar afvalbeleid	65	90	90	90
Doel 2.5 Verbeteren infrastructuur	0	0	0	900
Doel 2.6 Opkomen voor belangen van inwoners rondom gaswinning en aardbevingen	25	35	35	35
AMBITIE 3 INNOVATIEVER WERKEN EN ONDERNEMEN	585	810	1.115	575
Doel 3.1 Ondernemers-vriendelijk klimaat in onze gemeente	185	190	190	190
Doel 3.2 Transitie landelijk gebied en verduurzamen en verkorten van de voedselketen	335	530	835	295
Doel 3.3 Uitvoering visie recreatie en toerisme	65	90	90	90
Doel 3.4 Vaststelling winkelpenstelling op zon- en feestdagen	0	0	0	0
AMBITIE 4 EEN LEEFBAARDER EN GEZONDER WESTERKWARTIER	1.770	1.695	1.605	3.205
Doel 4.1 Versterken van de leefbaarheid in de dorpen	820	820	820	820
Doel 4.2 Goede onderwijshuisvesting	295	230	140	1.740
Doel 4.3 Sportdeelname toegankelijk, met name voor kinderen	25	0	0	0
Doel 4.4 Meer gezonde jaren voor onze inwoners	100	0	0	0
Doel 4.5 Toegankelijke kunst- en cultuursector	120	120	120	120
Doel 4.6 Veiligheid en preventie op niveau houden	410	525	525	525
AMBITIE 5 MEEDOEN EN SAMEN ZORGEN VOOR MINDER ARMOEDE	810	645	645	645
Doel 5.1 Verbeterde sturingsmogelijkheden in het sociaal domein	60	45	45	45
Doel 5.2 Voorkomen en terugdringen van armoede en verbeteren van kansengelijkheid	750	600	600	600
Doel 5.3 Verminderen laaggeletterdheid	0	0	0	0
Doel 5.4 Voldoen aan de opgaven die door het Rijk worden gesteld voor vluchtelingenopvang	0	0	0	0
TOTAAL AMBITIES	5.115	5.300	5.465	7.875

Financieel meerjarenbeeld

Het financieel meerjarenbeeld ziet er als volgt uit²:

² In de tabel is sprake van afrondingsverschillen

Beschikbare financiële ruimte	(bedragen x € miljoen)			
	2023	2024	2025	2026
Beschikbare ruimte uit programmabegroting 2023	4,2	5,6	7,6	-1,4
Beschikbare ruimte uit septembercirculaire 2022	1,9	1,0	0,2	2,8
Actueel meerjarenbeeld	6,2	6,5	7,8	1,3

Ontwikkelingen	(bedragen x € miljoen)			
	2023	2024	2025	2026
Organisatieontwikkeling (toegezegd bij coalitieonderhandelingen)	0,3	0,3	0,3	0,3
Schrappen OZB-verhoging 5%	0,8	0,8	0,8	0,8
Ruimte voor jaarlijkse onontkoombare ontwikkelingen	0,0	0,8	0,8	0,8
Totaal ontwikkelingen	1,1	1,8	1,8	1,8

Totale beschikbare ruimte voor invulling ambities	5,1	4,7	6,0	-0,5
Totaal ambities	5,1	5,3	5,5	7,9
Saldo meerjarenbegroting	0,0	-0,6	0,6	-8,3

Het actueel meerjarenbeeld wordt bepaald door de beschikbare ruimte uit de programmabegroting 2023 en de septembercirculaire 2022. We houden rekening met een aantal ontwikkelingen die dit meerjarenbeeld beïnvloeden:

- In het coalitieakkoord is opgenomen dat we vier jaar een kwaliteitsimpuls willen geven aan de organisatie, daarvoor is jaarlijks € 0,3 miljoen beschikbaar gesteld.
- We schrappen we OZB-stijging van 5%.
- We houden rekening met jaarlijks onontkoombare ontwikkelingen, bijvoorbeeld op het gebied van onderhoud, vervangingsinvesteringen en wet- en regelgeving. Hiervoor reserveren we een bedrag van € 0,8 miljoen per jaar vanaf 2024.

Het totaal beschikbare bedrag in de jaren 2023-2025 zetten we in voor invulling van de ambities. Vanaf 2026 leidt dit tot grote tekorten, veroorzaakt door de onduidelijkheid over de structurele bekostiging vanuit het Rijk. We zijn ons bewust van deze onzekerheden, daarom zullen we onze langlopende verplichtingen zoveel mogelijk beperken en continu aandacht houden voor flexibiliteit in de begroting en in de uitvoering. De voortgang zal jaarlijks via de P&C-cyclus worden gedeeld in de programmabegroting, bestuursrapportages en jaarrekening. Via de perspectiefnota's steken we jaarlijks de peilstok erin en stellen we op basis van voortschrijdend inzicht het financieel meerjarenbeeld bij en kunnen we verdere keuzes voor de toekomst maken.

ORGANISATIE

In de afgelopen jaren is vanuit de waarden dichtbij, in verbinding, wendbaar en persoonlijk leiderschap een organisatie neergezet die in de basis staat om het werk te doen. Op onderdelen willen we hieraan een kwaliteitsimpuls geven, waarmee we een structureel duurzaam effect genereren.

De afgelopen jaren is geïnvesteerd in de ontwikkeling van de organisatie. Dat heeft erin geresulteerd dat, een kleine vier jaar na de herindeling, de basis nagenoeg op orde is. Dat zien we onder meer terug in de dienstverlening naar onze inwoners, het tijdig afhandelen van aanvragen, de integratie van Novatec in de gemeentelijke organisatie en de inrichting van de P&C-cyclus.

Tegelijkertijd is de krapte op de arbeidsmarkt als ook het continu managen van crisisvraagstukken, een reden tot zorg. En daarnaast constateren we dat er behoefte is om meer te focussen en meer integraal te werken zodat we onze inwoners en ons bestuur nog beter kunnen bedienen.

Ambities

In het coalitieakkoord is een aantal nieuwe ambities dan wel versnelling van bestaande ambities geformuleerd. Deze ambities zijn in dit collegeuitvoeringsprogramma uitgewerkt in doelen, resultaten en activiteiten, en daar zijn ook middelen aan gekoppeld. Voor een deel worden deze middelen ingezet voor formatie die nodig is om de opgaven organisatorisch goed te kunnen waarmaken. Het gaat onder meer om de woningbouwopgave, de energietransitie, de transitie landelijk gebied, het versterken van de leefbaarheid in de dorpen en versterking van inzet op preventie en ondermijning.

Bestaande opgaven

In het collegeuitvoeringsprogramma is ook een aantal reeds bestaande opgaven opgenomen waar we, mede door nieuwe ontwikkelingen en/of wetgeving, nog onvoldoende uitvoering aan kunnen geven op basis van de bestaande formatie. Het gaat bijvoorbeeld om enkele inhoudelijke programma's, waaronder economie, recreatie en toerisme en afvalbeleid. Daarnaast stelt de rijksoverheid steeds strengere en/ of nieuwe eisen aan de uitvoering van ons werk, bijvoorbeeld op het gebied van informatieveiligheid. Maar ook ten aanzien van de controle van ons werk wordt het accent meer en meer verlegd naar zelfcontrole in plaats van controle door de accountant. Zo verplicht de gemeentewet het college zelf onderzoek te doen naar de doeltreffendheid en doelmatigheid van het gevoerde bestuur en hierover verantwoording af te leggen aan de raad. Daarom is voor een aantal onderdelen een uitbreiding van die formatie nu en/ of in de toekomst noodzakelijk.

Kwaliteitsimpuls

Bij de totstandkoming van het coalitieakkoord is € 1,2 miljoen beschikbaar gesteld voor een kwaliteitsimpuls van de organisatie, met een terugverdieneffect in een effectiviteitsslag. Deze staat los van de voornoemde opgaven. Het gaat om tijdelijke middelen, te verdelen over de komende vier jaren, waarmee we een structurele verbetering willen bewerkstelligen. Hierbij gaat het onder ander om het meer project- en procesmatig werken, het bevorderen van integraal werken en het versterken van ons strategisch personeelsbeleid.